

Videotaide ottaa kantaa

Opinnäyte
Kirjallinen osa
Tampereen ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
pvm 21.5.2015

Videotaide ottaa kantaa

SISÄLLYSLUETTELO :

1 Johdanto	6-8
2 Millaista kantaaottavuutta on videotaiteessa?	11-17
2.1 Filosofiaa, provosointia ja Kissa-essse	20-25
3 Onko Onnenmaa Suomi yhteiskunnallisesti kantaaottava?	26-30
4 Yhteenveto	31-32
5 Lähteet	34-36

TIIVISTELMÄ:

Videotaide ottaa kantaa

Kirjallisessa opinnäytteessä tutkin kuuden suomalaisen videoteoksen sisältöjä ja miten ne ottavat kantaa yhteiskunnallisesti. Määrittelen teoksen muotoa, oman tulkintani kautta. Tarkastelen taiteilijoiden henkilö- ja teosesittelyitä, sekä mitä teoksista on kirjoitettu verkkojulkaisuissa.

Taiteellinen opinnäytetyöni Onnenmaa Suomi (2015) on kaksikanavainen videoinstallatio, jossa kommentoin humoristisesti aihetta hometalot. Pohdin kirjallisen osan lopuksi millaista kantaaottavuutta Onnenmaa Suomi luo.

Poliittisella taitella pyritään ravistelemaan valtarakenteita. Ne tuovat esiin yhteiskunnassa vaiettuja asioita mm. Humoristisesti, provosoiden tai informatiivisesti.

AVAINSANAT: KANTAAOTTAVA, VIDEOTAIDE, POLIITTINEN, YHTEISÖTAIDE

SUMMARY:

Video art is making remarks on society

In the written part of my Bachelor's thesis I have researched the content of six different Finnish contemporary video art works, and their practices on making remarks on society. I define the form of the artwork through my own interpretation, reflecting it with the information that I have gotten about the artists and their statements, as well as the reviews of their work.

The artistic part of my Bachelor's thesis 'Onnenmaa Suomi' (2015) is a two channel video installation, in which I am making a statement about mould problems in house building, by using a humorous approach. I also reflect upon the practices of making a political comment of which my own work creates in the sphere of political art.

Political art aims to shake up the existing power structures. It brings out the issue that has been silenced in the society by the means of humour, provocation and information.

KEYWORDS: POLITICAL COMMENT, VIDEOART, COMMUNITY ART, SOCIAL ART

teellinen opinnäytetyöni yhteiskunnallisesti kantaaottava teos.

Videotaide sai alkunsa jo 60-luvulla, mutta Suomeen se saapui kunnolla vasta 80-luvulla. 70-luvun Suomessa valitsi yhteiskuntarealismia, joka oli ”pateettista” ja vakavaa. Siinä ei ollut tilaa taiteenlajien ja välineiden rajoja ylittävälle kokeelliselle ja käsitetaiteelliselle näkemykselle. Tähän vaikutti tietenkin myös videolaitteiden vähäisyys. 80-luvulla yhteiskunnallis-poliittinen muutos helpotti ajatusten moninaistumista ja *tuolloin* postmodernistinen ajattelu hiiviskeli Suomeenkin. Tämä edesauttoi videon *hyväksymistä taidekentän osaksi*. (Eerikäinen, 2007, 89–90)

Kantaaottavasta liikkuvan kuvan teoksesta tulee intuitiivisesti mieleen *sanoja, kuten*: provokaatio, saarna, yhteisötaiteellinen teos ja ongelma-kohtia esiin tuova. Videotaide voi olla dokumentaarista, opettavaista ja keskustelua herättävää. Teosten sisältö pyrkii rikkomaan ja kyseenalaistamaan valtarakenteita. Kannan otosta tulee mieleen myös nykytaiteesta

esitetty ajatus: ”Kaikki on poliittista”.

Poliittiselle taiteelle on monenlaisia määrittelyjä. Filosofian tohtori Saara Hacklin mainitsee Mustekala-lehden verkkojulkaisun artikkelissa esimerkkinä filosofi Jacques Rancièren ajatuksen poliittisuudesta, jonka mukaan politiikka on erimielisyyttä ja kiistaa ”yhteisen havaittavan maailman jakamisesta”. Poliittisuus on myös valintoja siitä ketkä kelpuutetaan kiistelyn osapuoliksi ja ketkä jätetään pimentoon. Rancièrè kritisoi perinteistä poliittista taidetta riittämättömydestä: ajatuksesta, jossa ”yksi paljastaa toiselle sen, mitä tämä on kieltäytynyt näkemästä eli sen, että todellisuus on harhaa ja korvattava uudella, todemalla kuvalla”. Tällä logiikalla oletetaan katsojan olevan valistettava kohde. Harvoin uusi paljastus saa aikaan kuitenkaan toimintaa. (Hacklin, 2012)

Laura Kokkonen kirjoittaa Mustekala-lehden verkkojulkaisussa Kaisa Salmen tekemästä performanssista *”Fellmannin pelto”* 2013, ja pohtii, onko se poliittista vai ei. Kokkonen

tuo esiin politiikan teoreetikko Chantal Mouffen ajatuksen, jonka mukaan poliittisuus on aina vastakkainasettelua. Taide ja politiikka ei ole Mouffen mukaan kuitenkaan vastakkaispari. Taiteessa ei ole syytä tehdä eroa poliittisen ja ei-poliittisen välillä, koska ”taide suhtautuu aina jollain tavalla vallitsevaan hegemoniaan” ollen samaa tai eri mieltä sen kanssa. Mouffe käyttää termiä ”kriittinen taide” taiteesta, joka aiheuttaa erimielisyyttä ja tuo esille yhteiskunnan epäkohtia, joita on tapana peitellä. (Kokkonen, 2013)

Tulkitsen Rancièren poliittisen taiteen määritelmän merkitsevän kiistan ja piilotettujen asioiden esiin nostamista, sekä muotoa, jolla pyritään saamaan aikaan muutoksia. Mouffien taas ajattelen pitävän kaikkea taidetta poliittisena, koska se joko on vastaan, tai myötäilee valtarakennelmia. Itse ajattelen poliittista taidetta taiteena, jolla pyritään muutokseen pienemmässä, tai suuremmassa mittakaavassa.

Katri Leppisaari lainaa tutkija ja yhteisötaiteilija Lea Kantosta Filosofian/yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielmassaan määritellesään yhteisötaidetta: yhteisötaiteessa pyritään tarjoamaan eri asemassa oleville ihmisryhmille kanava itseilmaisuuksiin. Epäoikeiden mukaisuuksiin pyritään saamaan muutos. ”Termi liittyy myös poliittisen taiteen, aktivistitaiteen ja sosiaalisen taiteen kanssa”. (Leppisaari 2012, 8; Kantonen 2005 51-52.)

Käytän aineistonani artikkeleita ja kritiikkejä yhteiskunnallisista teoksista määritelläkseni kantaaottavien teosten muotoja suomalaisen nykytaiteen kentällä. Taidekriitikko Pessi Rautio tarkastelee Taide-lehdessä ilmestyneessä artikkelissaan *”Tärkeä asia, Vaikea katsoa”* Rauma Biennale Balticumin *Crime Scene* ja Suomenlinnan HIAP- taidekeskuksen järjestämää näyttelyä *Dissolving frontiers*. Rautio määrittää yhteiskunnallisen taiteen teoksiksi ”jotka haluavat nostaa esiin yhteiskunnallisia ongelmia ja puuttua asioiden tilaan”. Verrattuna

muodosta, tyylistä ja tunnevaikutuksesta pohjautuviin teoksiin yhteiskunnallinen taide toimii usein provokationa ja saarnana. (Rautio, 2014, 39)

Teema Suomenlinnan HIAP-taidekeskuksessa oli ettei ekosysteemi kestä loputonta pyrkimistä talouskasvuun. Rauman Biennaalissa taas käsiteltiin yhteiskunnassa esiintyvää rakenteellista väkivaltaa.

Poimin artikkelista Raution huomiota näistä kahdesta näyttelystä. Esimerkiksi: teoksille oli yleistä jäsenitelemä muoto, ne olivat leikkaamattomia videokuvia tapahtumasta tai ne esitettiin dokumentaarisessa muodossa. Teoksen sisältöjä selitettiin pitkillä teksteillä, joista suuri osa oli englanninkielisiä. Rautio koki, että joissakin teoksissa oli pyritty kertomaan kaikki mahdolliset ongelmat aiheeseen liittyen. (Rautio, 2015, 40) Pohdin ovatko Raution huomiot yleisiä yhteiskunnallisen taiteen esittämismuodoissa.

Pohdin kantaaottavan videoteoksen rakentumista kuuden suomalaisen

1 Johdanto

Kirjallisessa osassa pohdin miten kantaaottavuus rakentuu suomalaisessa nykyvideotaiteessa. Käsittelem kirjallisessa osassa viiden eri taiteilijan nykytaideteoksia, jotka määritellään kantaaottaviksi ja joita voidaan myös nimittää poliittisiksi tai yhteisötaiteellisiksi. Pohdin myös onko tai-

videoteosten kautta. Minna Suonien *Miss Kong (2008)* rikkoo sukupuolistereotyyppioita humoristisesti ja ironisesti. Teemu Takatalon ja Tommi Taipaleen yhteisötaiteellinen taideteos *Pelastusalus silakka (2010)*, pohtii yhteiskunnallista ongelmaa, Luonnonvarojen tuhlaamista. Martta Tuomaalan yhteisöllisesti ja dokumentaarisesti toteutetut *Siivoojan ääni (2014)* ja *Oikeus olla olematta hiljaa (2014)* tuovat esiin yhteiskunnallisen ongelman, työperäisen hyväksikäytön.

Teemu Mäki ajattelee taidetta filosofian harjoittamisen tapana ja provosoi teoksillaan. Tarkastelen hänen monipuolisista teoksistaan kahta: Nainen ja Lihateollisuus (2011) sekä Mäen tunnetuinta videoteostaan "My way, a work in progress"(1988-), jota monikaan ei ole nähnyt, kuten en ole minäkään, joten tarkastelen teoksena sosiaalisessa mediassa käytyä keskustelua ja Mäen kirjoittamaa Kissa-esseettä vuodelta 2005. Eläinsuojeluyhdistys teki Mäestä rikosilmoituksen 1989. Suomen elokuva-tarkastamo koki teoksen raaistavana

ja epäsiiveellisenä, ja siksi kielsi sen esittämisen.(Mäki, 2005).

Aloitan tarkastelun siitä, miten taiteilija itse on määritellyt teostaan tai miten hän määrittelee itsensä taiteilijana. Teoksesta tarkastelen millaiseen muotoon teos on tehty ja miten se ottaa kantaa: tuoko se tietoa, uusia ajatuksia tai ratkaisuja mahdolliseen ongelmaan tai provosoiko teos. Teoksen määrittelyssä käytän apunani myös artikkeleita tai kritiikkejä, joita teoksesta on kirjoitettu. Opinnäytetyön kirjalliseen osaan valitsemillani teoksilla en kata tai ne eivät edusta koko kirjoa kantaaottavia, poliittisia tai yhteiskunnallisia teoksia. Esimerkiksi en käsittele internetistä kootulla materiaalilla tehtyjä videoita.

Kirjallisen osan lopuksi käsittelem taiteellista opinnäytetyötäni *Onnenmaa Suomea (2015)*. Teos on kaksikanavainen videoinstallaatio, jonka aiheena on *hometalo-ongelma*.

Toisella videolla asiantuntija kertoo homeesta ja toisella videolla kaksi

kolmen hengen esiintyjäryhmää esittävät rakennusmiehiä. Ohjasin toisen ryhmän yhden jäsenen purkamaan seinää rakennuksesta ja toiset kokoaamaan uutta seinää. Toiselle ryhmälle taas annoin täsmällisempiä ohjeita siirtää esimerkiksi lautoja edestakaisin. Installaatioon kuuluu myös CV:n ja teostekstin muotoon tehty rakennusmiehen haastattelu ja seinälle teipattu A3:lle tulostettu sähköpostina käyty vuokrasopimuksen purku keskustelu. Pohdin miten teokseni on kantaa ottava.

A plastic carpet, or some floor that has gotten wet from a leaking pipe.

*Yksityiskohta Oppinäytetyöteoksestani,
"Onnenmaa Suomi" (2015)*

2 Millaista kantaaottavuutta on videotäiteessä?

Tässä luvussa käsittelen kantaaottavan taiteen muotoja käyttäen Minna Suoniemen, Teemu Takatalon ja Tommi Taipaleen, Martta Tuomaalan ja Teemu Mäen teoksia tarkastelun kohteena. Valitsin yhteiskunnallisten taiteen muodoista tarkasteltavaksi yhteisötaiteen keinoin tehtyjä teoksia, provosoivia ja stereotyyppisiä rikkovia teoksia.

Minna Suoniemi (s.1972) on kansainvälisesti tunnettu videotaiteilija. Suoniemi on määritellyt itseään portfolio-tekstissään ”arjen anarkistiksi”.

MUU gallerian näyttelyn esittelyssä (2013) Suoniemen videoteosten kuvailtiin kuvaavan ”ihmistä inhimillisine tunteineen ja virheineen”. Teemoja hänen teoksissaan on ollut naiskuva, äitiys, perhe ja valtasuhteet. Hänen tapaansa tiivistää teokset kuvaillaan visuaalisesti minimalistiseksi mutta ”sisällöltään monikerroksiseksi”. Roolit ja tilanteiden arkisuus ja ”myötähäpeän” tuntemukset ovat teosten keskeinen idea. (MUU galleria, 2013)

Suoniemi kuvailee Taidemuseo Meilahdessa olleessa näyttelytekstissä (2008) käsittelevänsä teemaa naisen sopivista ja epäsopivista rooleista. Hän sanoo roolien näkyvän parhaiten populaarikuvastossa, elokuvissa, TV:ssä, netissä sekä taidehistoriassa.

Miss Kong (2008) on Suoniemen mukaan yhdistelmä King Kongin kōmpelyyttä ja Kongia paennutta naista.

Naisen oletetaan olevan kiltti ja heikko. Suoniemi esiintyy itse teoksessa.

“Miss Kong kuvaa ylipainoista nais-hahmoa lähikuvin, jolloin vartalo näyttäytyy lihan liikkeenä ja raskaana vellontana. Suorituksen raskautta korostaa äänimaailma, jossa tömähähtely, huohotus ja läiskinä korostuvat kun nainen päästää fyysisyytensä valloilleen”. (ote teostekstistä 2008)

Suoniemellä on humoristinen lähestymistapa naiskuvaan. *Miss Kong* on anti-ihanne populaarikuvaston hoikista ja siroista naisista. Länsimaisena naisena kasvaneena tunnistan heti naisena olemisen stereotypian teoksesta, joten se ei tuo uutta näkemystä aiheesta eikä se provosoi ajattelemaan eri tavoin. Vaikka populaarikuvastoa käytetäänkin taiteessa usein, mielestäni se on tärkeää taiteellisessa esittämisessä, koska kuvasto heijastaa ajankuvaa ja yhteiskunnallisesti piilossa olevia arvomaailmoja.

Taide-lehden kritiikissä (2007) Kantokorpi toteaa Suoniemen teostekstissä

olleen lauseen ”teos tuo esiin uuden tavan kyseenalaistaa kuvan asemaa ja kulttuurin merkitystä” toistuvan nykytaiteen teosesittelyissä. Suoniemen teokset mielletään nykytaiteen ja populaarikulttuurin yhdistelmiksi. Kantokorpi määrittää Suoniemen teosten hakevan kulttuurisia merkityksiä liittämällä asioita erikoisiin yhteyksiin. Niiden voidaan sanoa olevan miellyttävää katsottavaa, ”hyvää videotaidetta”. (Kantokorpi, 2007)

MINNA SUONIEMI

HOME | CV | WORKS | ARCHIVE | CONTACT

MISS KONG

SECOND WALTZ, 2013

L'AMOUR FOU, 2013

WOMAN IN GARDEN, 2013

LULLABY, 2012

LITTLE RED RIDING HOOD AND WOLF, 2012

METROPOLIS 2012, 2012

GIRL SMOKING, 2009

MISS KONG, 2008

BIG BAD, 2008

BLOW JOB, 2008

BAT, 2008

ODALISQUE, 2008

LOVE SONG, 2006

HIT, 2006

DUEL, 2006

EGG WAR, 2005

POSSESSED, 2005

MONSTER, 2004

GAME BOYS, 2003

SOFT, 2003

TAINTED LOVE, 2002

AIR GUITARRE, 2002

MISS KONG, 2008, 16 mm Film, duration 4'35", edition 2/3

Miss Kong portrays an overweight woman jumping robe. The focus is in the slow motion movement of the flesh, which is shot in close-ups of body parts. The image shows a woman as an extreme physical being without the lightness of the feminine ideal. The sounds in the piece, the bumping and gasping and the slapping of flesh, gain pace as the exercise continues. It replicates the experience of the film King Kong of a presence that is too big and clumsy in relation to the surrounding world and its rules of behaviour. The figure of Miss Kong combines Kong and the young woman that he worships.

Camera: Tuomas Jaakkola
Editing: Ilkka Rautio
Sound Editing: Tuukka Nikkilä

Näyttökuvasta teoksesta, *Miss Kong* (2008), Suoniemen kotisivuilta

Näyttökuvaa videosta, *Pelastusalus Silakka* (2010), Vimeo- videopalvelusta

Teemu Takatalo (s.1979) on kuvataiteilija ja elokuvantekijä. Takatalon aiheet tulevat arkipäivän politiikasta ja vaihtoehtoisista tavoista elää. Tommi Taipale (s.1977) on dokumentaristinen valokuvaaja, joka on tehnyt reportaaseja Sampsa Oinaalan kanssa. He ovat tehneet mm. radiodokumentin Talvivaaran kaivosalueesta.

Teemu Takatalo kertoo Pelastusalus Silakka -teoksen lähtökohdista Youtuben videopalvelussa olevassa haastattelussa. Takatalo & Taipale ja Pelastusalus Silakan miehistö lähestyi aiheet akateemisesti tutkien, silti sillä erolla että tutkimus tehdään henkilökohtaisuuden kautta, sisältäpäin, kun taas normaalisti tieteellisessä tutkimuksessa tarkkaillaan ulkoista kohdetta. Takatalo kertoo videolla esiintyneiden pyrkineen mahdollisimman suoraan ilmaisuun puhuessaan ekologisista ongelmista. (Takatalo, 2011)

Miellän videon *Pelastusalus Silakasta* dokumenttina taideteosta. Takatalo ja Taipale rakentavat kierrätysmateriaalista lautan, jolla seilaavat itämerel-

lä viisihenkisen miehistön kera. Videolla esitetään puheenvuoroja asiantuntijoilta, taiteilijoilta ja ajatteliijoilta. Teos käsittelee taiteilijoiden mukaan länsimaisen kulttuurin luontosuhdetta.

Pelastusalus Silakalla vieraili meribiologi Ilppo Vuorinen, vapaa kirjoittaja ja -tutkija Olli Tammilehto, filosofi Tere Vadén, aktivisti ja taiteilija Richard Thompson Coon, aktivisti Kai Vaara, Lotta Tenhunen, Juho Vuori, Ossi Kakko sekä joukko muita pohdiskelijoita. Videossa esitetyissä puheenvuoroissa tuotiin esiin modernin maailman ongelmia, kuten ilmastonmuutoksen, energiankulutuksen ja yksityisomistuksen (yritysten) vaikutuksen luontoon. Ympäristöongelmaan puhujat toivat ratkaisuehdotuksiksi yhteisöllisen ajattelun. Tulevaisuuden uhkana luonnon säilymiselle mainittiin suur-yritysten hallinnoima politiikka. Meribiologi Ilpo Vuorinen toteaa etteivät ihmiset ole tottuneet ottamaan ympäristöasioita hoitaakseen vaan odottavat asiantuntijoiden hoitavan ne. Talouskasvu-ajattelun loputtoman jat-

kumisen esitettiin olevan mahdotonta, koska luonnonvarat ehtyvät. Kestävämpään elämäntapaan ehdotettiin mallin ottaminen alkuperäiskansoilta. Takatalo ja Taipale ovat *osa yhteisöä*, jonka he ovat koonneet yhteen videolla. Videolla näytetään myös miehistön eloa lautalla. Miehistö valmistaa mm. rakkolevästä ravintoa.

Teos tuo ongelmakohtaan esiin eri näkökulmista. Se pohtii vallalla olevien valtarakenteiden uudelleen järjestelyä. Teos on jäsenelty niin että ensin puhutaan ongelmasta, sitten ongelman aiheuttajasta ja lopuksi pohditaan ongelmaan ratkaisua.

Martta Tuomaala (s.1983) määrittää itsensä artist statementissään yhteisötaiteilijaksi, joka käyttää elokuvallisen kerronnan muotoja ilmaisukeinonaan. Yhteisöllisenä tekijänä hän haluaa tuoda esiin ihmisten moniäänisyyden. Hän pohtii yhteiskunnan sisälle rakennettujen arvojen näkymistä. Lähtökohtinaan hän sanoo olevan arjen aiheet ja hänelle itselleen läheiset yhteiskunnalliset aiheet.

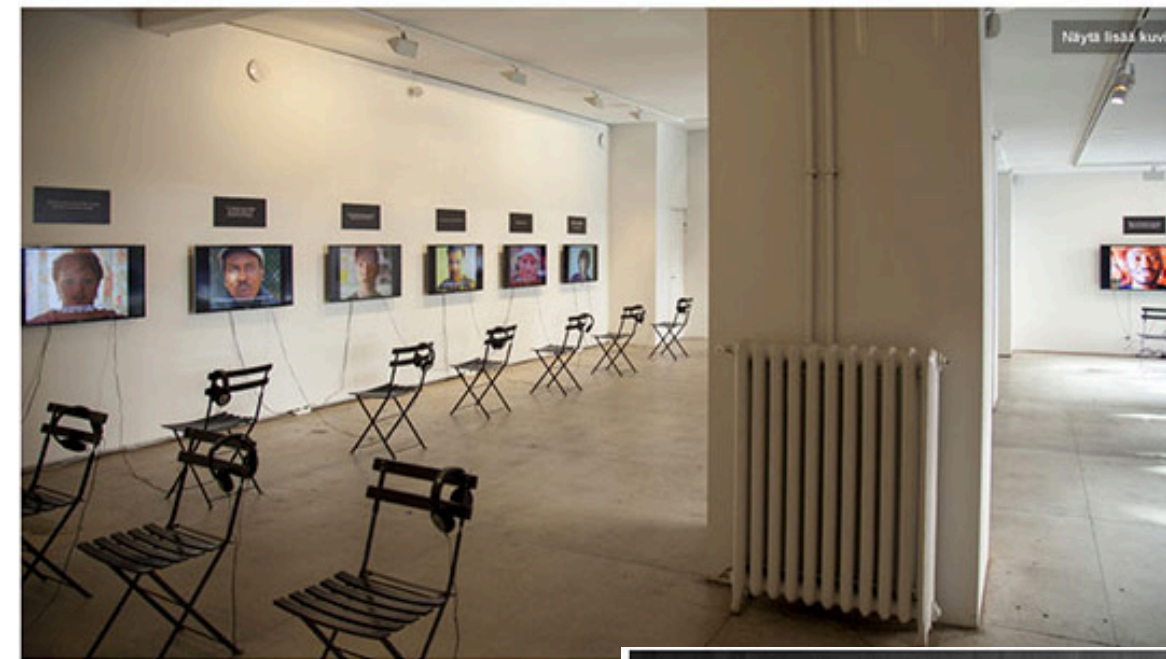
Tuomaalan teos *Oikeus olla olematta hiljaa* (2014) on manifesti siivoojille. Hän esiintyy myös itse videolla. Teos on elokuvallisesti toteutettu yksikanavainen videoteos, joka liittyy monikanavaiseen videoteokseen *Siivoojan ääni* (2014), jossa ihmiset kertovat tarinansa itse. Teoksessa siivoojat esiintyvät lavastetuissa siivoustilanteissa.

Tuomaala sanoo tavoittelevansa aiheen tuomista esiin monesta eri näkökulmasta. ”Kyse ei ole valitusvirrestä, vaikka haastatteluissa nousee myös esille työperäinen hyväksikäyttö”, Tuomaala korostaa.

Siivoojan ääni (2014) esitetään kuudella eri ruudulla. Materiaalia on yhteensä kuusi tuntia. (Tuomasjukka, 2014)

“Dagmar on tehnyt 16 tunnin työpäiviä maanantaista sunnuntaihin ilman ylityölisä. Leena joutui ajamaan linja-autoja käytyään vain tunnin koulutuksen ja Kirsti päätyi kodittomaksi, kun sietokykyä ei enää riittänyt”. (Ote Tuomaalan teostekstistä Jangvassa olleesta näyttelystä.)

Teos on poliittinen ja yhteisötaiteellinen jo aiheensa vuoksi. Se antaa äänen ryhmälle, josta yhteiskunta vaikeenee, siivoojille, jotka tulevat todella erilaisista taustoista, ja joita on hyväksikäytetty matala palkkaisella siivousalalla. Teoksessa ihmiset kertovat henkilökohtaisesta lähtökohdasta näkökulman aiheeseen. Teoksen aihe tuo laajemman rakenteellisen työehtojen polkemisen yhteiskunnallisena ilmiönä näkyviin.

Cleaner's Voice
Dokumentaarinen videoinstallaatio
Versio 2 / 16-kanavainen installaatio 2014
Versio 1 / 8-kanavainen installaatio 2012
Puhutut kielet: arabia, englanti, joruba, venäjä, viro ja suomi
Kestot vaihtelevia
HD

Näyttökuvaa Teoksista *Siivoojan ääni* (2014) ja *Oikeus olla olematta hiljaa* (2014), Tuomaalan kotisivuilta

The Right Not To Be Silent
Elokuvallinen teos
2014
13 min. 11 sek.
HD

2.1 Filosofiaa, provosointia ja Kissa-essee

Teemu Mäki (s.1967) on kuvataiteilija, teatteriohjaaja, tutkija ja kirjoittaja. Mäki on kirjoittanut paljon ajatuksistaan ja mieltää taiteen yhtenä filosofian harjoittamismuotona.

”Taiteella on tarkoitettu yhtä sun toista eri aikakausina ja eri yhteiskunnissa, mutta meidän kontekstissa taiteen erityispiirre on juuri sen määrittelemättömyys. Taide on harmaa alue, jonne oikeastaan kukaan vain voi mennä tekemään mitä vain ja väittää sitä taiteeksi, eikä oikeastaan kukaan toinen voi tulla todistamaan, ettei kyseessä olisi taide.” Mäki kertoo taiteen merkityksestä Yrjö Kallisen & Antti Ronkaisen haastattelussa Megafonissa. (2011)

Mäki on tehnyt provosioivia teoksia sekä määrittää toimintansa lähtökohtien olevan filosofisissa peruskysymyksissä kuten: miten ja miksi elää? Provokatiivinen teos ei ole pelkästään konkreettinen teos, vaan se on myös keskustelu sen ympärillä (Mäki, 2005).

Mäki listaa haastattelussa (Kallinen & Ronkainen, 2011) taiteen tehtävät neljään luokkaan:

1. Nautinto, sillä sekä tekijä että ”kuluttaja” haluavat taiteesta jonkinlaista nautintoa.
2. Keskustelun herättäminen yhteiskunnan kipupisteistä, jotka muuten voisivat jäädä huomiotta.
3. Viisauden tavoittelu: ”syvällisiä näkemyksiä tai oivalluksia ihmismielen toiminnasta, ihmisen kohtalosta tai ihmisyyhteisöistä.”
4. Taide on tunne-elämän kehittämistä tai viljelyä.

Näyttökuva artikkelista MV lehdessä aiheesta ”Kissantappo”, (2015)

Tutkija Johanna Vehkoo kuvailee MV???:tä ”vahasivustoksi”, joka yhdistelee huhu- ja salaliittoteorioita. Sivustosta on tehty useampi rikosilmoitus ja sen ylläpitäjä on tuomittu väkivaltarikoksista. (Vainio, 2015)

”MV-lehden viikon 11 kävijämääräksi ilmoitettiin yli 800 000 erillistä kävijää. Siitä tuli hetkellisesti suosituimpi kuin yhdestäkään Suomen maakuntalehden verkkosivusta”. (Vainio, 2015)

The screenshot shows the homepage of the website MV???: LEHTI. The navigation bar includes categories like Etusivu, Keskustelufoorumi, Kotimaa, Ulkomaat, Valtamedia, Tutkiva, Kuumat, Rikolliset, Kolumni, and Kauppa. There is a search bar at the top right. The main content area features a 'LUCKY DINO' promotion, a 'TUOREIMMAT' section with various news snippets, a large article titled 'Kissan tappaja kolmeksi vuodeksi vankilaan Turkissa -Suomessa siitä saa taideakatemian professorin!!' with a photo of Teemu Mäki, and a 'RIKOLLISET' section with a sub-article 'Käytti 13- ja 14-vuotiaita tyttöjä seksuaalisesti hyväkseen - yli 3,5'.

Mäen mukaan taiteilijalla tarvitsee aina olla jokin kanta, jotta keskustelua heräisi. Hänen mukaansa teokset, jotka herättävät keskustelua ovat poikkeuksetta ihmisiä ärsyttäviä, loukkaavia tai teos esittää kuohuttavan väitteen. (Kallinen & Roininen 2011)

Mäki ajattelee että tekijästä ei tarvitse pitää *tai* tehdä *häneistä* esikuvaansa. Nykytaiteen ilmaisumuotoja ovat järkyttäminen ja vaivaannuttaminen. Tekijä saa myös joutua “naurunalaiseksi”. (Mäki, 2005)

Mäki teki teoksen *My Way, a Work in Progress vuonna* 1988. Suuri osa suomalaisista on kuullut teoksesta tai oikeastaan osasta jossa hän tappaa kissan kirveellä ja runkkaa kuolleen kissan päälle. Hyvin harva on videon nähnyt. Teos herättää edelleen tunteita.

Mäki kirjoitti Kissa-esseen vuonna 2005. *Esseessään* hän ruotii teoksensa *”My way, a work in progress”* sisältöjä. Mäen mukaansa on syntynyt

kaksi teosta: video, jonka hän teki ja sen lisäksi käsitetaiteellinen tahattomasti syntynyt teos: keskustelu, joka on muotoutunut “kissantappovideon” ympärille. (2005)

Vaikka keskustelu on irtaantunut videoteoksesta, se kertoo provokatiivisesti kantaaottavan videotaiteen rakentumisesta, *nostaen ilmaan mm. vihapuheen kaltaisia voimakkaita ilmiöitä*. En ota kantaa *siihen*, mitä mieltä olen kissan *tappamisesta*, vaan keskityn teoksesta käytyyn keskusteluun. Mäki pohtii esseessään myös taidesensuuria ja miettii, miksi ihmiset eivät närkästyneet muusta riisto ja väkivalta kuvamateriaalista videolla (2005). Netistä löytyy myös eläinsuojeluyhdistyksen tiedote; “TEEMU MÄEN KISSANTAPPOVIDEO”, jossa selvitetään syyte ja tuomio, minkä Mäki sai. (HESY, 2004)

”Moraalinen epävarmuus, epäily, syyllisyydentunto, jopa moraalinen itseinho usuttavat ihmistä moraaliseen toimintaan” (Mäki, 2005). Mäki olisi toivonut *My Way work in progress*

teoksen herättävän ihmisten syyllisyydentunnon. Pääteemana teoksessa on ollut väkivallan eri muodot, kuten rakenteelliset ja henkinen väkivalta. (Mäki, 2005.)

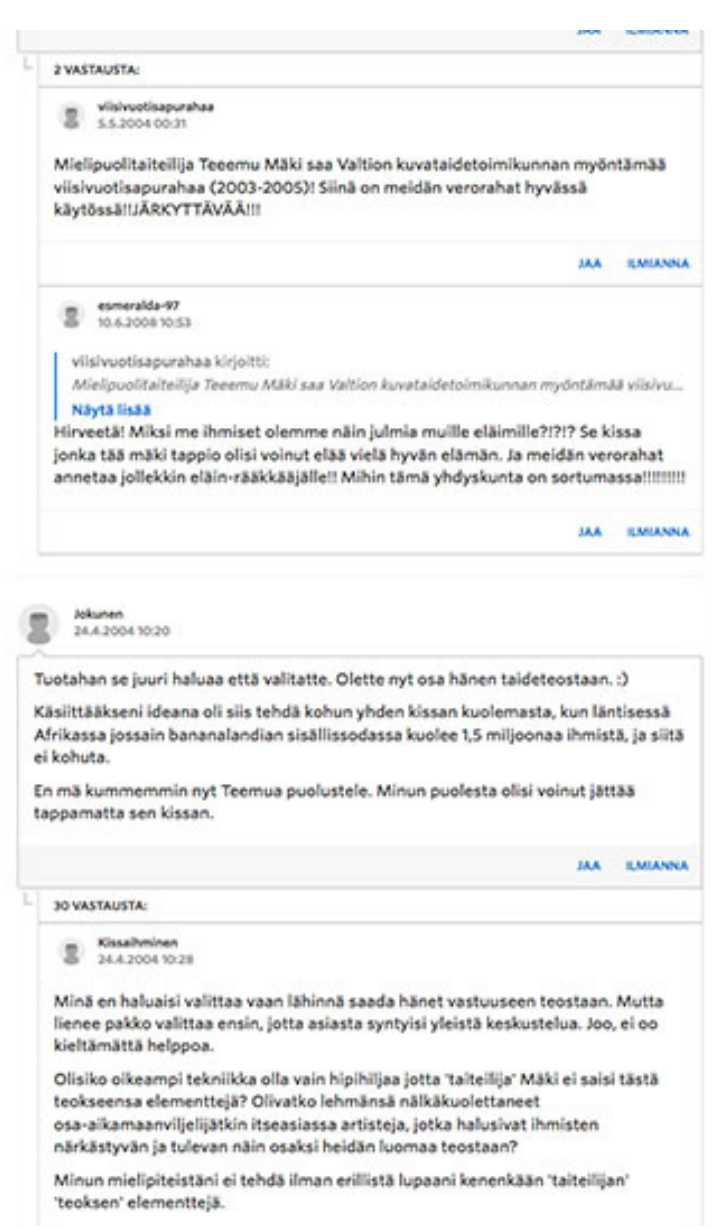
”Lopputuloks on maailma, jossa tuhoisin väkivalta on kätkössä ja siihen syyllistyvät nimenomaan itseään väkivallattomina, tavallisina ja lainkuuliaisina pitävät ihmiset. Harva kuolee katutappelussa tai pedofiiliin uhrina verrattuna siihen, kuinka moni kuolee sen vuoksi, että haluamme halvat lenkkarit, banaanit ja bensiinin haluamatta tietää kenen orjuutuksella ja murhaamisella ne maksetaan.” (Mäki, 2005)

Mäki on saanut vihapostia ihmisiltä, jotka ovat reagoineet hänen teoksaan tappaa kissa. Keskustelu on usein yksipuolista; ”perustelemattomia huutoja”, joita ei Mäen mukaan tarvitse välttämättä tulkita suoralta kädeltä huonoksi keskusteluksi (2005).

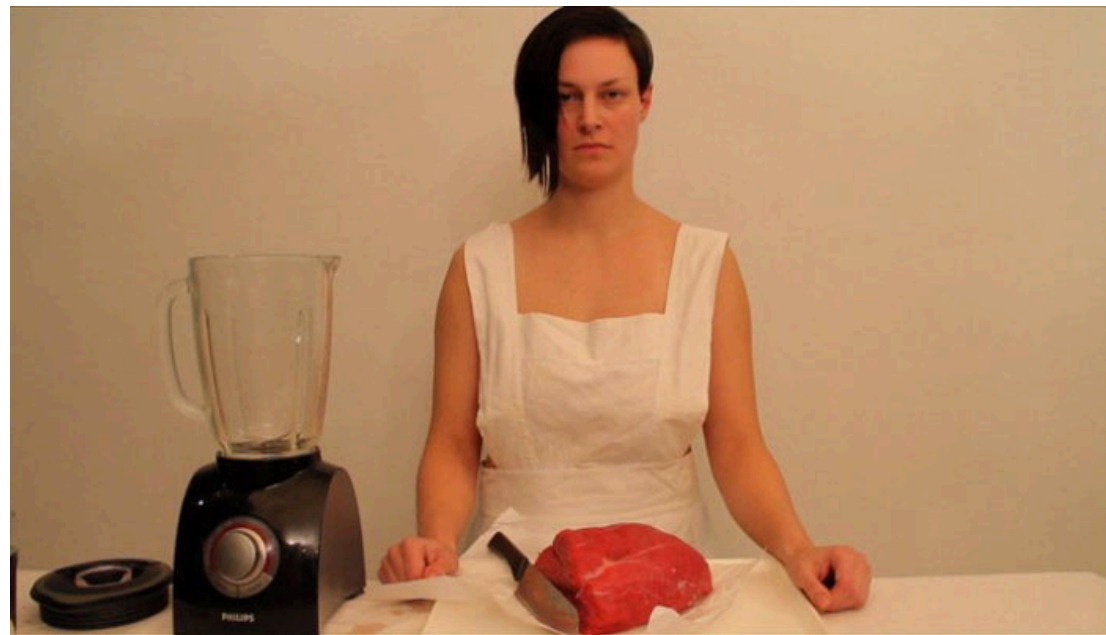
”Provokaation toinen aalto ovat juuri nuo harkitsemattomat tunteenpur-

Näyttökuvasta keskustelusta MV lehdessä aiheesta “Kissantappo”, (2015) (Peitin itse nimet ja valokuvat henkilöiltä)

Näyttökuvasta keskustelusta sivustolla suomi24.fi aiheesta “Kissantappo”,(2004)

Näyttökuvat teoksesta *nainen ja lihateollisuus*, AVarkki

kaukset ja ristiretkillelähdöt, joko provosoivan teoksen puolesta tai vastaan. Keskustelua ja ehkä syvällistäkin pohdintaa synnyttävät yhtä lailla itse teos, joka toimii piikivenä, kuin sitä hakkaavat kiihkeät kommentit, jotka ovat piikivestä kimpoavia kipinöitä.” (Mäki, 2005)

Mäki määrittää ihmisten järjettömät reagoinnit provosoivan taiteen yhtenä tärkeänä osana. Viha moraalini tuottajana on myös vaarallinen, koska se estää kuulemasta toisin ajattelevien perusteluja. Moraalinen tuohtumus oikeutetaan niin sanotuilla ”oikeutella vihalla”. (Mäki, 2005.)

Nainen ja lihateollisuus (2011) teos on Mäen ja Helena Kärkkäisen yhteishalaus, joka on osa ”Viha sydämessä” teatteriteosta Teoksen on tarkoitus myös toimia yksittäisenä teoksena. Kuvamateriaalia on teurastettavista sioista, kaneista ja lehmissä. Näyttelijä Lotta Lehtikari seisoo McDonald’sin tarjotin kädessään, yhdessä kuvassa. Sama naisnäyttelijä pilkkoo lihanpalan palasiksi ja laittaa sen tehosekoittimeen, sekoittaa sen,

juo sen ja oksentaa.

Ville Laaksonen mainitsee Mustekala verkkojulkaisun kritiikissään ”Scein ja päivän poliittinen taide” (2013) Mäen teoksien kriittisen suhtautumisen muuttuneen ”helposti pureksittavaksi”, ettei teokset edes enää saa kunnon paheksuntaa aikaiseksi. Laaksonen mukaan Nainen ja lihateollisuus (2011) teos on populaarista. Viesti ei kerrokaan eläinten kärsimyksestä vaan miten ”länsimainen nainen suhtautuu lihateollisuuteen”. (Laaksonen, 2013)

Kun yhdistetään sanat ”lihateollisuus” ja ”nainen”, tulee myös mieleen baarien ”lihatiskit” ja pornoteollisuus. Teos ei mitenkään edustanut pornokuvastoa, mutta sai assosiaatiot siirtymään naisten esineellistämiseen ja hyvin surulliseen, päihteiden täyttämään ja väkinäiseen pornoteollisuudesta haettuun tunteettomaan ja ehkä väkivaltaiseen seksuaalisuuden muotoon. McDonald’sin tuotteet viittaavat minulle länsimaalaisena ja kasvissyöntiä 12 vuotiaasta harjoittaneena, heti

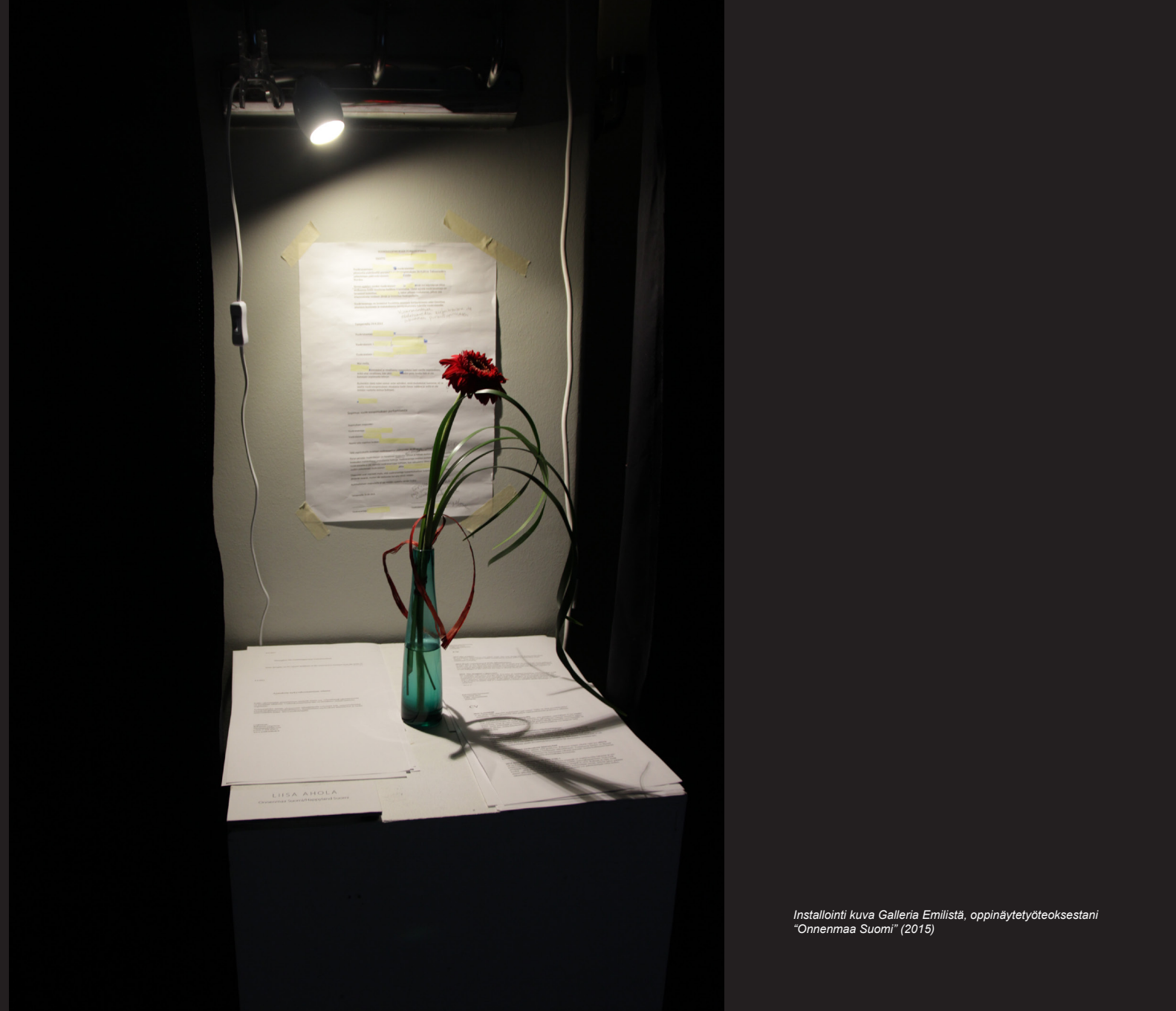
tehotuotantoon, joten aivoni alkoivat lukemaan teurastettavia eläimiäkin symboleina. Vaaleanpunertavaksi muuttuva liha tehosekoittimessa ja Lehtikari oksentamassa sai jotenkin ajatukseni Lukas Moodysonin ”Reikä sydämessä” (2004) elokuvassa olevien surullisten hahmojen kaltaiseen maailmaan. Mielestäni teos voisi kertoa rakenteellisesta yhteiskunnan sisällä olevasta väkivallasta, jota on vaikeata määritellä. Tämä on tulkintani. Katsojien tulkinnat vaihtelevat, taiteilija ei pysty määrittelemään katsoja reaktioita etukäteen, ainakaan täysin.

Videon näin Vaasan Kuntsissa (14.2.–24.5.2015) ”Kuka sinä olet?” Teemu Mäen näyttelykokonaisuudessa.

Installointi kuva Galleria Emilistä, oppinäytetyöteoksestani
"Onnenmaa Suomi" (2015)

Installointi kuva Galleria Emilistä, oppinäytetyöteoksestani
"Onnenmaa Suomi" (2015)

3 Onko Onnenmaa Suomi yhteiskunnallisesti kantaaottava teos?

Tässä luvussa pohdin miten taiteellinen oppinäytetyöni ottaa kantaa. Kerron teokseni sisällöstä ja muodosta. Pohdin onko siinä yhtäläisyyksiä edellisissä luvussa käsittelemiini teoksiin.

Onnenmaa Suomi on installaatio, johon kuuluu kaksi videota, joista toinen teos Home (kesto 6 min) on heijastettu valkoiselle seinälle, jonka reunat on maalattu mustiksi. Toinen video, Onnenmaa Suomi (kesto 3 min) on heijastettu harmaalle pressulle. 6 x 7m alue on vuorattu suojapaperilla. Videot voi katsella Ikean valkoisen ruokapöydän ääressä muovituolilla istuen. Teokseen kuuluu myös taiteilijapöytä, jolta löytyvät sekä CV:n ja teostiedotteen muotoon tehty rakennusmiehen haastattelu. Seinään on teipattu asunnon purkusopimus.

Onnenmaa Suomi -installointi on humoristinen. Sen tarkoituksena on

tuoda ongelmakohta esiin. Halusin teoksellani pohtia miksi rakennukset homehtuvat. Teos on toteutettu dokumentaarisia keinoja käyttäen. Videossa "Home" puhuu asiantuntija aiheesta "mitä homeet ovat". Hän kertoo myös rituaaleista, jotka löytyvät Raamatun kohdasta, jossa kuvaillaan hometalo. Ensimmäinen osa videossa "Onnenmaa Suomi" on kuvattu Tampereen Vanhan Tulitikkutehtaan lähistöllä, jossa vielä alkukeväästä 2015 oli lahonnut puurakennus. Toinen osa on kuvattu Turussa omakotitalon kellarissa, ulkosaunassa ja autotallissa. Toinen videoista on eräänlainen performanssi. Kaksi kolmen hengen esiintyjäryhmää esittää rakennusmiehiä. Ensimmäistä joukkoa ohjasi vähemmän. Toiselle joukolle annoin täsmällisempiä tehtäviä, käskemällä heitä esimerkiksi siirtämään samoja lautoja edestakaisin. Videossa puhuu myös paikalle saapunut rakennusmies, kuinka hän on tehnyt paljastuksia kuvaamalla työmailla.

Hometalo aiheena kiinnosti minua, koska asuin itse homeongelmaisessa

omakotitalossa. Tein huomioita, joista syntyivät lähtökohtaiset ajatukset oppinäytetyölleni. Homeongelma rakennuksissa vaikuttaa kansanterveyteen. Miksi hometaloja syntyy, johtuu monestakin asiasta. Haastattelemani rakennusmies listasi syiksi mm. aliorakoinnin, uskon materiaaleihin ja suunnittelijan tietämättömyyden. Teoksen ajatukset ovat viitteellisiä. Asiantuntija kertoo toisella videolla mitä home on. Performanssin keinoin tehty video on kommentti, ehkäpä yleisönosastokirjoituksen kaltainen mielipide aiheesta hometalot ja rakennusalan ratkaisut.

Teos on ensisijaisesti installaatio, jossa ovat pääosassa videot. Teos ei ole provosoiva kannanotto, eikä sitä ole toteutettu yhteisötaiteellisesti. Se on kommentti järjettömälle ajattelulle rakentaa nopeasti seurauksista välittämättä.

Teos oli installoitu Perustuu Tositapahtumiin TAMK:n oppinäytetyönäyttelyssä Galleria Emilissä 10.4.-3.5.2015.

Stillkuva videosta Home, joka kuuluu 2-kanavaiseen videoinstallaatioon, "Onnenmaa Suomi" (2015)

4 Yhteenveto

Kirjallisessa oppinäytetyössäni olen pohtinut, miten kantaaottavuus rakentuu nykyvideotaiteessa. Olen käyttänyt viiden eri taiteilijan teoksia, omia tulkintojani, sekä teoksista ja yhteiskunnallisesta taiteesta kirjoitettua määrittelyni apuna. Pohdin myös onko taiteellinen oppinäytetyöni yhteiskunnallisesti kantaaottava.

Tutkin Minna Suoniemen teosta Miss Gong, Teemu Takatalon & Tommi Taipaleen Pelastusalus Silakkaa, Martta Tuomaalaan Siivoajan ääntä ja Oikeus olla olematta hiljaa sekä Teemu Mäen Kissaesseeä, jossa hän perustelee My way work in progress -teoksen sisältöjä ja teosta Nainen ja lihateollisuus.

Suoniemen teokset ovat Kantokorven (2008) mukaan "hyvää videotaidetta". Ne eivät riko kulttuurisia rakenteita, mutta sijoittavat sukupuolisia stereotyyppioita eri valoon. Teokset ovat monitulkintaisia. Ne ovat humoristisia, kulttuurisia merkityksiä sekoittavia teoksia.

Havaitsin että yhteisöjen kanssa tehdyllä taiteella on yhtymäkohtia. Esimerkiksi Teemu Takatalo & Tommi Taipale ja Martta Tuomaala pyrkivät tuomaan useampia näkökulmia esiin aiheesta, mutta kuitenkin yhteisön jäsenillä on tavallaan sama päämäärä eivätkä heidän ajatuksensa ole ääripäästä toisiaan.

Takatalo ja Taipale lähestyivät aihetta Pelastusalus Silakassa akateemisesti mutta tutkimuskohde onkin henkilöiden sisäinen maailma eikä tieteen tavoin ulkopuolinen kohde. Tuomaala taas valitsee aiheensa henkilökohtaisesti tärkeästä pitämistä yhteiskunnallisista aiheista.

Tuomaala pyrkii tuomaan teoksissaan esiin yhteisöistään mahdollisimman moniäänisen näkökannan. Tuomaalan yhteisön siivoajat ovat laajalta alueelta ympäri maailmaa. Takatalon yhteisön yhdistää jollain tavalla kiinnostus länsimaisen kulttuurin luontosuhteesta. Takatalon & Taipaleen Pelastusalus Silakassa puhutaan ongelmasta, sitten sen aiheuttajasta ja lopuksi poh-

ditaan ratkaisuvaihtoehtoja. Kaikki tarkastelemani teokset halusivat jotenkin tuoda esiin valtarakenteita, ja mahdollisesti rikkoa tai muuttaa niitä.

Mäen mukaan (2005) katsojan ei pitäisi ajatella taiteilijaa esikuvanaan. Hän ajattelee taiteen olevan yksi filosofisen ajattelun muoto. Mäen mielestä keskustelua ei synny jollei ärsytystä katsojaa tai esitettä väitettä. My Way work in progress-teoksen kohdalla hän on pohtinut kysymyksiä yhteisön kannalta "Miten elää?" Ja yksilön kannalta, "Miksi elää?". Mäen mukaan provokatiiviseen taiteen yksi idea on toimia sytykkeenä keskustelulle. Reagoivat, perustelemattomat huutelut paljastavat todellisia asenteita ja lopulta voivat herättää keskustelua aiheesta. (Mäki, 2005)

Mielestäni Mäen ajatuksessa on puolensa, ihmiset eivät reagoidu tai toimi helposti jolleivät ärsyynny tai loukaannu. Teos jossa ajatukset ovat vain viitteellisiä, ei herätä keskustelua yhtä voimakkaasti. Toisaalta provosoiva teoskin saattaa vain suututtaa ihmiset

huutelemaan ja keskustelua ei synny siitä mistä taiteilija halusi. Jos provosointiin on käytetty kyseenalaisia keinoja, sekin saa ihmiset suunniltaan, kuten Mäen My way work in progress teoksen kissantappo kohta suututtaa edelleenkin ihmisiä. Mielestäni pelkkä provosointi provosoinnin vuoksi aiheuttaa lähinnä vieroksuntaa taidetta kohtaan. Tokihan ihmiset tulkitsevat teoksia eri tavoin, eivätkä kaikki älähdä samoista teoksista. Jos miettii poliittisuutta siltä perspektiivistä, että se on kiistaa ja erimielisyyttä provokaatiolla on todella paikansa yhtenä kantaaottavan taiteen muotona.

Onnenmaa Suomi on kaksi kanavainen videoinstallaatio, jossa yhtenä kulmakivenä on huumori. Teos on rakennettu mielipiteeni pohjalta, kuten olisin kirjoittanut yleisönosastokirjoituksen aiheesta. Lähtökohtani aiheelle ovat havainnot, jotka tein henkilökohtaisesta kokemuksestani liittyen hometalossa asumiseen ja sieltä pois pääsemiseen. Hometalo-ongelmaa on nostettu esiin TV dokumenteissa ja lehdissä. Haidi Motola on tehnyt ai-

heesta nykyvideoteoksen, joten aihe ei ole ollut piilossa. Silti mielestäni on tärkeää pitää keskustelua yllä aiheesta, koska home ongelma on mitattava ja homehtumisen syitä ei vielä tiedetä tarkalleen. Teos ei ole provosoi-va, se ei myöskään ole opettavainen. Sisältö pohjautuu omaan mielipiteeseen, vaikka esitänkin teoksessa ammattilaisten kannan ottoja.

Käsitlemissäni kantaaottavissa teoksissa oli ajankohtaisia ja yhteiskunnallisia aiheita. Yhteisötaiteellisia ja poliittisia teoksia yhdistää ajatus valtarakenteiden kyseenalaistamisesta ja toimiminen yhteisöjen kanssa. Esitysmuodot olivat dokumentaarisuus, performanssi, manifesti ja taideteko. Teokset toivat informatiota. Ne kertovat ongelmista.

Jaottelemalla, lukemalla ja teoksia tarkastelemalla löysin seuraavanlaisia kantaaottavuuden muotoja: provokaatio, yhteisön kanssa työskentely, ongelmakohtia esiintuova, dokumentaarisuus, manifesti, taideteko, nettimateriaalista kootut teokset ja

teoksesta kimmonut mediakeskustelu. Yhteisötaide luo myös keskustelua esimerkiksi taiteilijan ja yhteisön tai yhteisöjen välillä tai yhteisö saa äänensä kuuluviin.

Stillkuva Oppinäytetyöteoksestani, "Onnenmaa Suomi" (2015)

Lähteet:

Eerikäinen, Hannu; 2007: Videotaide Suomessa: Taiteen laidalla, eturintamassa vai ei kenenkään mailla? Sähkömetsä Videotaiteen ja kokeellisen elokuvan historiaa Suomessa, 2007 (83-107), Helsinki

Rautio, Pessi. Taidelehti Tärkeä asia, vaikea katsoa 2014, (39-42)

Verkkójulkaisut:

Hacklin, Saara: Poliittisen kiusallinen poissaolo: taiteesta ja kantaaottavuudesta: Mustekala (verkkodokumentti) 2013 (viitattu 11.5.2015) <http://www.mustekala.info/node/35700>

Kantokorpi, Otso. Miten taide kyseenalaistaa - Pascal Lièvre, Minna Suoniemi, Juan Kasari (verkkodokumentti). Taide-lehti, kriitikit 2007 (viitattu 6.5.2015) http://www.taidelehti.fi/arkisto/taide_5-07/kriitikit_5-07/miten_taide_kyseenalaistaa_-_pascal_lievre_minna_suoniemi_juan_kasari.341.news

Kallinen & Ronkainen. Teemu Mäen haastattelu: Sosialismi, taide ja politiikka (verkkodokumentti). Megafoni 2011 (viitattu 6.5.2015) <http://www.megafoni.org/teemu-maen-haastattelu/>

Kokkonen, Laura: Poliittinen vai epäpoliittinen Fellmanin pelto? Mustekala (verkkodokumentti) 2013 (viitattu 11.5.2015) <http://www.mustekala.info/node/35808>

Laaksonen, Ville: Schein ja päivän poliittinen taide, Mustekala (verkkodokumentti) 2013 (viitattu 13.5.2015) <http://www.mustekala.info/node/37038>

Leppisaari, Katri: KATSOMISEN HIERARKIAT JA KUINKA NIITÄ MURRETAAN: Valokuvateoksen rooli suomalaisessa yhteisötaiteessa 2012 (verkkodokumentti) (viitattu 11.5.2015) <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40176/URN:NBN:fi:jyu-201211072868.pdf?sequence=1>

Mäki, Teemu. KISSA (Verkkodokumentti) 17.4.-18.12.2004, päivitetty 2.9.2005. Julkaistu esseekokoelmassani Näkyvä pimeys – esseitä taiteesta, filosofiasta ja politiikasta (Like/Kuva, 2005) ,(Viitattu 6.5.2015) <http://www.teemumaki.com/essayskissa.html>

Tuomasjukka, Tuukka. Puhetta siivoamisesta Voima-lehti (verkkodokumentti) 2014 (viitattu 6.5.2015) <http://fifi.voima.fi/artikkeli/2014/toukokuu/puhetta-siivoamisesta>

Vainio, Juha. Vihasivusto tienaa isoja tuloja tunnettujen suomalaisyritysten mainoksilla. Kaleva (verkkodokumentti) 2015 (viitattu 21.5.2015) <http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/vihasivusto-tienaa-isoja-tuloja-tunnettujen-suomalaisyriyten-mainoksilla/693237/>

Muut:

Suoniemi, Minna: teosteksti (2008) Taidemuseo Meilahti-menneet näyttelyt: http://www.hel.fi/hki/taimu/fi/toimipisteet/kluuvin+galleria/menneet_nayttelyt/2008/minna+suoniemi

Suoniemi, Minna: teosteksti (2008) Taidemuseo Meilahti-menneet näyttelyt: http://www.hel.fi/hki/taimu/fi/toimipisteet/kluuvin+galleria/menneet_nayttelyt/2008/minna+-suoniemi

Suoniemi, Minna: kotisivut, Miss Kong (2008), Teoskuvista näyttökuva: <http://minna-suoniemi.com/misskong.html>

Takatalo, Teemu: haastatelu Youtubessa: Interview of Teemu Takatalo 2011 <https://www.youtube.com/watch?v=nHhU1vUldh4>

Takatalo & Taipale: Näyttökuva videosta ja teokseen osallistuneiden nimet joka on koknaisuudessa Vimeosta: <https://vimeo.com/74915582>

Martta Tuomaala: kotisivut, Teoskuvista Siivoojan ääni (2014) ja Oikeus olla olematta hiljaa (2014) näyttökuvat: http://www.marttatuomaala.com/teokset.html#siivoojan_aani

Helsingin eläisuoja yhdistyksen tiedote: <http://www.hesy.fi/arkisto/info/tiedote210504.htm>

MV:n artikkeli ja some keskustelu teosta (viitattu 14.5.2015): <http://mvlehti.net/2015/05/07/kissan-tappaja-kolmeksi-vuodeksi-vankilaan-turkissa-suomessa-siita-saa-taideakatemian-professorin/>

Mäki, Teemu: Nainen ja lihateollisuus (2011), näyttökuvat teoksesta: <http://www.av-arkki.fi/teokset/nainen-ja-lihateollisuus/>

Keskustelu kissantaposta: <http://keskustelu.suomi24.fi/t/921097> (viitattu 21.5.2015)